Grandhotel Puppin sisäänkäynti.

Kuumien lähteiden ja kylpylöiden Karlovy Vary

22.5.2024 0.00

Kylpyläkaupunki Karlsbadissa nautittiin jo keskiajalla parantavista kylvyistä. Myöhemmin Karlovy Varyksi nimetty kaupunki pääsee myös joka vuosi otsikoihin, kun pienessä kylpyläkaupungissa järjestetään kansainväliset elokuvafestivaalit.

TEKSTI ja KUVAT: NETTA SAURI

Oletteko joskus lukeneet 1800-luvulle sijoittuvaa romaania, jonka henkilöt käyvät kylpylähoidoissa Karlsbad-nimisessä kaupungissa? Mikä on tuo Karlsbad, saatatte ihmetellä tutkiessanne Euroopan karttaa, minne se on kadonnut?

Ei minnekään: kaupungin virallinen nimi vain vaihtui ensimmäisen maailmansodan jälkeen Karlovy Varyksi, jolloin se jäi Itävalta-Unkarin hajottua Tsekkoslovakian, nykyisen Tsekin, alueelle. Vaikka kaupungin loisto haihtui sodanjälkeisiin tuuliin yhdessä Euroopan monarkioiden ja siniveristen kanssa, sen kaduilla kävellessä voi yhä aistia 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun kulta-ajan tunnelmaa.

Legendan mukaan Böömin kuningas ja Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan hallitsija Kaarle IV löysi kuumat mineraalilähteet 1300-luvun puolivälissä metsästysretkellä ollessaan.

Hän perusti paikalle yhä nimeään kantavan kylpyläkaupungin, jossa siis nautittiin parantavista kylvyistä jo keskiajalla. Kaupungin maine kasvoi huomattavasti 1700-luvun alussa Venäjän tsaarin Pietari Suuren vieraillessa siellä kahdesti. Karlsbadista tuli eurooppalaisen aristokratian suosima kohde, ja 1800-luvulla joukkoon liittyivät kulttuurieliitti sekä vauras porvaristo. Esimerkiksi **Johann Wolfgang von Goethe** kävi Karlsbadissa 13 kertaa.

Karlsbadin mineraalivedet, joita nautittiin kylpyjen ohella sisäisesti juomalla, tarjosivat lievitystä etenkin ruoansulatusvaivoihin ja ylipainon kaltaisiin aineenvaihdunnallisiin ongelmiin - lyhyesti sanottuna elintasosairauksiin.

Kaunis sijainti jokilaaksossa ja viehättävät kävelymahdollisuudet tarjosivat virkistystä niin mielelle kuin ruumille. Koska kaupunki oli Wienin hallitsijoiden suosiossa, sinne virtasi rahaa, ja arkkitehtuuriin panostettiin etenkin 1800-luvun jälkipuolella. Kermakakkumaiset rakennukset, joita kaupungin kylpyläalueella vielä tänäkin päivänä näkee vieri vieressä kauniisti kunnostettuina, ovat enimmäkseen juuri ensimmäistä maailmansotaa edeltäviltä vuosikymmeniltä.

Omaleimaisen ilmeen kylpyläkaupungille tuovat koristeelliset kolonnadit eli pylväskäytävät, joita rakennettiin syvältä maan sisältä pulppuavien lähteiden katoksiksi. Niiden alla ylhäisön oli mukava käyskennellä, siemailla vesiä siroista posliinikupeista ja samalla tietysti nähdä muita ja tulla nähdyksi. Kupit ovat yhä käytössä, ja niissä heijastuu paikallisen posliiniteollisuuden merkitys. Vettä imetään norsun kärsää muistuttavasta ontosta kupinkorvasta, koska tarkoitus on juoda rauhallisesti ja vain vähän kerrallaan.

Perinteisiä päälähteitä on 12, ja niille on annettu omat nimet kuten Kaarlenlähde tai Puistolähde.

Vaikka mineraalivedet nousevat samasta alkulähteestä kahden kilometrin syvyydestä ja niiden kemiallinen koostumus on sama, saavat erilaiset lämpötilat aikaan eroja hiilidioksidin määrässä. Päivittäin maan alta pulppuaa pinnalle yhteensä 2,8 miljoonaa litraa vettä, josta voi erottaa peräti 18 tonnia suolaa. Suola eri muodoissaan, kuten kylpysuolana, onkin yksi kaupungin rikkauksista. Tuottoisin ja kuumin lähde on reilusti yli kymmenen metrin korkeuteen purskahteleva 73-asteinen Vřídlo. Suolan lisäksi vesissä on paljon esimerkiksi magnesiumia ja rautaa.

Keskustan vanhat rakennukset ovat nyt joko hotelleja tai ravintoloita.

arlovy Vary houkuttelee matkailijoita ympäri maailmaa, mutta ennen kaikkea Venäjältä.

Hoitoja ja kylpyjä varten Karlsbadiin on luonnollisesti rakennettu myös hienoja kylpylärakennuksia, joissa on yhä toimintaa. Wieniläisarkkitehtien **Ferdinand Fellnerin** ja **Hermann Helmerin** suunnittelema keisarillinen kylpylä, vuonna 1895 valmistunut Kaiserbad, on ikävä kyllä päästetty ränsistymään, mutta toivottavasti se vielä jonakin päivänä saa arvokkuutensa takaisin.

Koska Karlsbadin asiakaskunta oli varakasta, ylelliselle majoitukselle oli kysyntää, ja kylpyläalueelle nousikin toinen toistaan hienompia hotelleja. Yksi kaupungin maamerkeistä on korkean sijaintinsa johdosta kauas erottuva kylpylähotelli Imperial, joka valmistui juuri ennen ensimmäistä maailmansotaa vuonna 1912.

Ei ole kuitenkaan epäilystäkään siitä, mikä hotelli on kaupungin ehdoton ykkönen: se on kauniin kävelykadun päässä massiivisena levittyvä Grandhotel Pupp.

Hotellin perusti 1700-luvun jälkipuolella kaupunkiin saapunut ja naimakaupoilla rikastunut kondiittori nimeltä **Johann Georg Pupp**. Hotellin historia on yhtä hulppea kuin sen uusbarokkinen ulkoasu, ja mikä parasta, keisarien ja muiden julkimoiden lisäksi siinä on asustanut itse James Bond: tässä hotellissa kuvattiin ensimmäistä **Daniel Craigin** tähdittämää Bond-elokuvaa *Casino Royale*. Vaikka elokuvan tapahtumapaikka on Montenegro, on kasinokohtaukset todellisuudessa filmattu Karlovy Varyssa, minkä tarkkasilmäinen kaupungissa vieraillut erottaa.

Sitten seuraa hyvä uutinen: Bondin elämää pääsee Karlovy Varyssa maistelemaan suhteellisen edullisesti, sillä hotellien ja ravintoloiden hinnat ovat ainakin Suomen hintatasoon tottuneelle varsin alhaiset. Jos ei raaski maksaa majoituksesta ja haluaa vain kurkistaa verhon taa, voi käydä vaikka Puppin kauniissa ravintolassa lounaalla: itse maksoin sipulikeitosta, paikallisesta Mattoni-mineraalivedestä ja cappuccinosta reilut kymmenen euroa, tippi mukaan luettuna. Puitteet olivat ihastuttavat ja palvelu loistavaa. Samalla rahalla sai Särkänniemessä vastikään pizzan.

Karlovy Varyssa on runsaasti myös harrastusmahdollisuuksia, joista suosituin lienee patikointi metsäisillä poluilla. Sen lisäksi voi uida, pelata golfia ja tennistä - tai ihan vain hemmotella itseään erilaisissa hieronta- ja kauneuspalveluissa.

Karlovy Varysta ei voi puhua mainitsematta sen kenties kuuluisinta ja maukkainta lähdettä, yrttiliköörii nimeltä Becherovka. Tätä vatsan toimintaa edistävää juomaa on Tsekissä tapana nauttia joko ennen tai jälkeen ruokailun ja aina mahdollisimman kylmänä. Apteekkari **Josef Becher** kehitteli liköörin 1800-luvun alussa ja myi sitä aluksi pienissä pulloissa lääkkeenä. Juomasta tuli varsin suosittu, ehkä 38 prosentin alkoholipitoisuuden ansiosta. Becherovka on väriltään kullanvaaleaa ja tuoksuu joululle, koska salainen resepti sisältää muun muassa kanelia ja neilikkaa. Suositeltu päiväannos on kaksi kertaa 20 millilitraa, ja tiettävästi ainakin monet Becherin suvun jäsenet ovat tällaisella annostuksella eläneet pitkän ja terveen elämän.

Becherovkan historiasta kiinnostuneille suosittelen käyntiä Karlovy Varyn keskustassa sijaitsevassa Jan Becher -museossa, joka on nimetty Josef Becherin pojan, yritystoimintaa 1800-luvun puolivälissä laajentaneen **Johann Becherin** mukaan.

Siellä pääsee tutustumaan muun muassa vanhoihin pulloihin ja kellaritiloihin sekä tietysti maistelemaan yrityksen tuotteita: Becherovkan lisäksi tämä nykyään ranskalaiseen Pernod Ricard -konserniin kuuluva firma valmistaa sokeritonta aperitiivia nimeltä KV14, herkullisen makeaa Cordialia sekä raikkaan sitruunaista Lemondia. Kaikkia voi juoda joko sellaisenaan tai sekoittaa drinkeiksi ilman, että niiden terveyttä edistävä vaikutus katoaa mihinkään. Esimerkkinä mainittakoon Tsekissä suosittu kesäjuoma Beton, johon tulee Becherovkaa, tonicia, hieman sitruunaa ja jäitä.

Na zdraví!

Apteekkari Josef Becherin vatsatippoja on myyty vuodesta 1807.

Vaikka kaupungin entisaikojen maine onkin nykyään kuin ilmassa leijuva huokaus, pääsee Karlovy Vary ainakin kerran vuodessa suuren maailman otsikoihin, nimittäin heinäkuun alussa järjestettävien Karlovy Varyn kansainvälisten elokuvafestivaalien aikaan. Tuolloin pienen kylpyläkaupungin kaduilla voi törmätä jopa Hollywoodin tähtiin. Filmifestivaalien loistoa tosin latistaa hieman se, että päätapahtumapaikka on vuonna 1977 valmistunut Thermal-kylpylähotelli. Tuo korkea ja tummanpuhuva rakennus on kuin hirviö, joka on kommunismin aikaan viskattu ikään kuin vitsiksi keskelle keisarinaikaista satumaailmaa.

Omalla tavallaan Thermal toki kuvaa kaupungin ja koko Tsekin historiaa eli vuosien 1948-1989 kommunistista vaihetta. Tuolloin kylpylähoidot jatkuivat kansallistettuina, ja valtion haltuun päätyivät myös Becherin ja Puppin kaltaiset perheyritykset. Näiden saksankielisten sukujen omaisuus takavarikoitiin itse asiassa jo heti toisen maailmansodan päätyttyä, kun Tsekkoslovakian sudeettisaksalaiset häädettiin maasta Potsdamin sopimuksen perusteella.

Sodan jälkeisinä vuosikymmeninä kaupunki muuttui lopullisesti Karslbadista Karlovy Varyksi - saksalaisesta n äyttäytymispaikasta tsekkiläiseksi tavallisten ihmisten kodiksi.

Vai pitäisikö sanoa venäläiseksi? Tänä päivänä Karlovy Varyn turistialueen kaduilla eniten kuultu kieli on venäjä. Itäiset naapurimme ovat jostakin syystä mieltyneet tähän keskieurooppalaiseen kylpyläkaupunkiin, jossa ovat ennen heitä käyskennelleet Pietari Suuren lisäksi esimerkiksi kirjailija **Nikolai Gogol** ja avaruudessakin matkannut **Juri Gagarin**. Joukossa on tavallisten venäläisturistien lisäksi mafiaa, joka pesee kaupungissa asuntokaupoilla rahojaan. Todellakin: kun katsoo paikallisia asuntoilmoituksia, niissä on poikkeuksetta kyrillisiä aakkosia. Kuvaavaa on myös se, että Karlovy Varyn lentokentältä on suorat yhteydet Moskovaan ja Pietariin. Miksipä ei, patshemu njet?

Kylpyläkaupungin vieraista on aikoinaan pidetty tarkkoja listoja. Kun käy läpi kuuluisuuksista tehtyä luetteloa, silmiin pistää myös yksi suomalainen nimi. Arvaatteko kenen? Kenenpä muun kuin **C. G. E. Mannerheimin**, joka vieraili kaupungissa vuonna 1933.

Siinäpä Euroopalle glamouria à la Suomi.

FAKTAT KARLOVY VARY

Perustettu: virallisesti vuonna 1370
Sijanti: Metsäisessä laaksossa Ohře- ja Teplá-jokien risteyskohdassa Länsi-Tsekissä, lähellä Saksan rajaa.
Korkeus merenpinnasta: keskimäärin 450 metriä
Asukkaita: noin 53 000
Yhteys Prahasta: Etäisyys on 140 kilometriä. Hyvätasoisen Student Agency -bussifirman lippu maksaa yhteen suuntaan 140 korunaa eli noin 5 euroa, ja matka kestää 2 tuntia ja 15 minuuttia. Lähtöjä on Prahan Florenc-bussiasemalta päivittäin tunnin välein.
Kuuluisia tuotteita ja tuliaisia: Becherovka-yrttiliköori, vohvelit, posliinikupit, Moser-lasi, Mattoni-mineraalivesi, kylpysuolat ja kauneustuotteet.
Tapahtumia: Karlovy Vary International Film Festival järjestetään vuosittain heinäkuun alussa.

www. kviff.com

www.karlovyvary.cz

www.pupp.cz

www. becherovka.cz

1970-luvulla rakennettu Spa Hotel Thermal edustaa hieman uudempaa arkkitehtuuria.

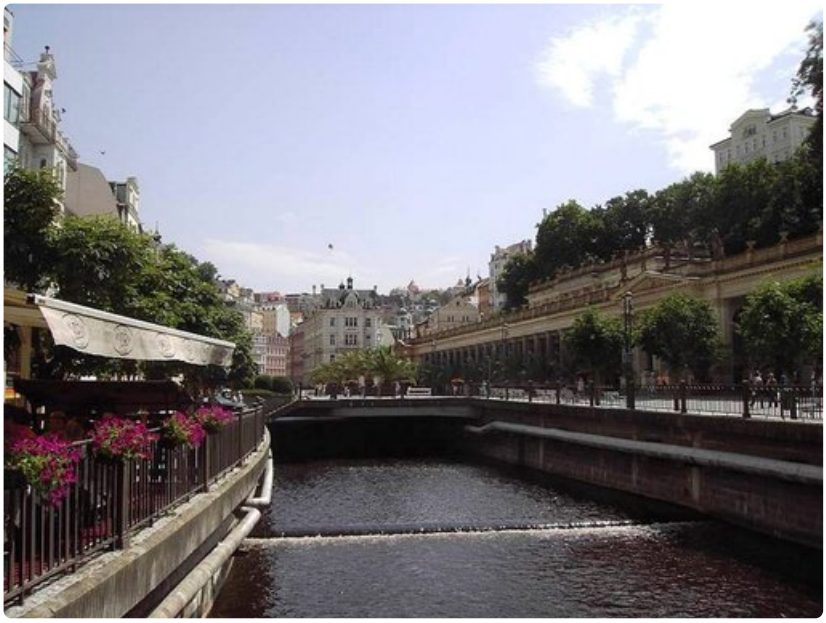

Teplá-joen nimi viittaa lämpöön.

Antonín Dvorákin puistoa reunustaa Puistokolonnadi.

Oikeaoppinen mineraalien maistelu vaatii posliinikupin.

Pullokauppaa pullosta käsin.